

XX. évfolyam 4. szám

Közgyűjteményekben ingyenes

2017. október

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

Zugliget „új” gyöngyszeme

Átköltözött a Hegyvidék közgyűjteménye

Központi közösségi térben várakozók a Zugliget-történeti kiállítás tablójánál

„Jókedvében teremté Isten a Zugligetet, Gond és bánat itt víg kacagásra derül” – jól ismerik a helyiek Vörösmarty Mihály véleményét e térségről. A vigalomra ma ismét volt alkalom: Hegyvidék önkormányzatának köszönhetően megvalósult a svájci stílusban épült, műemléki védelem alatt álló egykori zugligeti lóvasúti végállomás

korhű rekonstrukciója. A kulturális és vendéglátóipari funkciókra szánt épületben, a Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpontban kapott helyet a Hegyvidék Helytörténeti Gyűjteménye, egy kis cukrászda, a közösségi tér, és a kiszolgáló helyiségek.

Zugliget felé 1868-ban épült meg a lóvasút (zugligeti) (Folytatása a 9. oldalon.)

Az Újpesti Városvédő Egyesület és Újpest önkormányzata az Újpest-Újvárosi

Az emléktáblát Szigethy János lelkipásztor és dr. Zsigmond Barna Pál alpolgármester leplezte le

Újpest és a reformátusok

Emléktábla avatás és emlékülés

Református Egyházközség Attila utcai templomának falán augusztus 26-án avatta fel Prém Margit emléktábláját – a megemlékezést dr. Zsigmond Barna Pál újpesti alpolgármester tartotta.

Prém Margit (1884–1944) a budapesti református Skót Misszió polgári iskolájának igazgatójaként Budapesten több száz üldözött lány oktatásáról gondoskodott a zsidóüldözések idején – a

Helytörténet a „Bakáts Feszt”-en

Tematikus séták, kiállítás, filmvetítések

Második alkalommal rendezték meg augusztus 24. és 27-e között a Bakáts Feszt elnevezésű színes és változatos kulturális fesztivált Ferencváros szívében, a Bakáts téren, amelyen neves hazai és külföldi előadók, színházi előadások, filmvetítések, és idén először helytörténeti kiállítás, filmvetítés és tematikus séták is várták az érdeklődőket.

A „225 éves a Ferencváros”, a „Ferencváros és a zene”, valamint az „Irodalmárok lakóhelye” című tematikus barangolások nagy érdeklődésre tartottak számot.

Ferencváros legkorábbi tárgyi emlékei a 13. század második feléig nyúlnak vissza. A mai Szabadság híd és Petőfi híd közötti területen húzódott a Szenterszébetfal (Folytatása a 7. oldalon.)

Ferencváros házasságkötő termében a „hely szelleme” iránt érdeklődők (Fotó: Gönczi Ambrus)

Az emlékülésen megjelenteknek Szigethy János, az egyházközség lelkipásztora hangsúlyozta, hogy 75 éves az Újpest-Újvárosi Református Egyházközség, majd Szöllősy Marianne, az újpesti Neogrady László Helytörténeti Gyűjtemény vezetője, az emlékülés szervezője, köszöntötte a rendezvény résztvevőit.

Az újpesti reformátusok első önálló istentiszteletüket 1873. november 2-án tartották, az első újpesti (későbbi belsővárosi) református (Folytatása a 13. oldalon.)

Zugligeti lóvasúti végállomás

Épülete a Hegyvidék ékszerdobozza

Az első zugligeti végállomási épület, a „Hegyesi-féle telek” mentén felállítandó nyitott váróterem rajza 1866. március 17-i keltezésű, még javában a megvalósult lóvasút engedélyezése előtt, valószínűleg egy korábbi vasúti pálya elgondolása részeként készült.

A Budai Közúti Vaspálya Társaság 1868. június 30-án indította lóvonat-forgalmát, zugligeti állomásfőnöke számára a végállomáson személyzeti célú épületet emeltetett. Az utasváró helyiség tervét és költségvetését csak később, 1873-ban készítették. Nagy valószínűséggel nem valósult meg, vagy csupán rövid ideig állhatott, mivel a vonalat 1879-ben átvevő Budapesti Közúti Vaspálya Társaság a következő évre tervezte be: „A mi különben a zugligeti várócsarnokot illeti, szándékunk a végleges váróterem létesítéséig a közönség érdekében egy ideiglenes csarnokot is felállítani”. Tehát ekkor váróterem nem állt. Az új épület tervét a következő évek költségvetéseiben is megtaláljuk: 1883-ra egy 100 fő befogadására alkalmas várócsarnokot kívántak emelni, ám a fővárosi hatóság kívánsága szerint 600 személyes csarnokot kellett volna létesíteni, ami az előirányzott költséget jelentősen megemelte.

... és felújítása után napjainkban

1882-ben e kérdés függőben maradt, mert a BKVT állomási telkét a főváros kisajátította a Zugligeti út szabályozása miatt. Új elgondolásuk szerint díszes építményt kívántak emelni, „tekintettel a zugliget remélhető emelkedésére”, illetve hogy „a fővárosi közönség-

Várócsarnok a 19. század végén
(Fotó: Klösz György/A BSZKRt tíz éve, 1923–1933., Bp., 1934)

nek mindazon előnyöket nyújthassuk, a melyek egy külön állomás berendezésével járnak...” A kisajátított telek vételárának kifizetését a főváros törvényhatósága 1884. február 7-én jóváhagyta, ezt követően láthatak hozzá az építéshez.

A 40 méter hosszú és 10 méter széles megvalósult épület végül 500 személy befogadására alkalmas, oszlopokon nyugvó nyitott csarnokból, két végén „szilárdan épített” pavilonokból állt. Egyik pavilonban a posta, távirda és a dohánytőzsdé, míg a másikban a kocsi-vezetői laktanya, az állomásfőnöki lakosztoba és iroda

A várócsarnok terve (Tervrajz: Magyar Mérnök és Építész-Egylet Közlönye, 1887., XXI. kötet, X. tábla)

helyezkedett el. Mellette helyezték el a vízvezetékkel ellátott árnyékszékeket külön

árnyékszékeket létesítettek, és megoldották a szennyvízelvezetést is. Az átalakítás nagyszét a terveknek megfelelően történt, eltérésként mutatkozott, hogy a ház felső végén utasoknak fenntartott váróhelyiséget a rendőrség őrszoba céljára igénybe vette, ezért azt a középső részben alakították ki. Egy 1930-ból származó kimutatásban nincs utalás e helyiségre, tehát lehetséges, hogy 1930-ig vagy átalakították ezt is lakássá, vagy mégsem vették e célra használatba... Az épület átalakítási-beépítési munkáit részben 1922 júliusa és decembere között

Az épület 2009-ben... (Fotó: a szerző felvétele)

ben 23 938 forint 20 krajcár költséggel készült.

A lóvasút villamosítását (1896) követően tovább üzemelt, s a villamosvonal 1903-ban történt meghosszabbítását követően végállomás funkcióját elvesztve megállóhelyként szolgált. Nyári idényben itt üzemelt a „posta-, távirda- és a telefon-hivatal”.

1922-ben középső, nyitott csarnoki részét beépítve villamosvasúti személyzeti laktanyát alakítottak ki, megfelelő számú piszoárokat és

hajtották végre, míg az új épületrészek nedves falainak kiszárítása és a világítási berendezések felszerelése 1923 elején, első felében készült el.

1977 elején megszűnt a ház két oldalán járó villamosok forgalma. Ezt követően az épület tanácsi, majd önkormányzati tulajdonba került, s műemléki védeltséget kapott. Tavaly indult felújításáig a húszas években elnyert arculattal várta sorsa jobbra fordulását.

Krizsán

A 19. század végén Budapest polgárai sorra hozzák létre sportegyesületeiket. Újpesten is ez történt! Az akkor húszezer fő körüli lakosságú peremközségben – Goll Ján-

Épség, erő, egyetértés!

Az UTE alapítása, első évtizedei

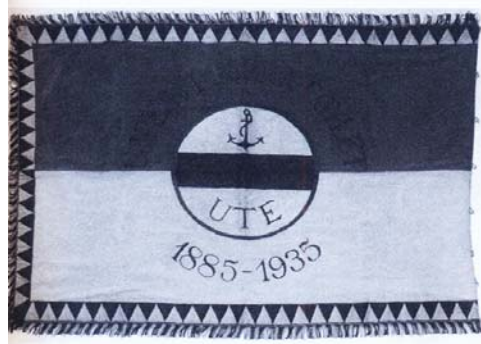
tó egyesület jelszava az „Épség, erő, egyetértés!” volt.

Gyulát, Újpest város későbbi első polgármesterét vá-

és így elismerő oklevéllel térhetett vissza a 40 fős tornacsapatuk Újpestre.

A két kis bérelt szobában tornázók sportolási körülményeiben Győri Farkas Gyula önzetlen adománya hozott változást, aki öröksége egy részét ajánlotta fel az UTE céljaira. Így alakulhatott meg vívó és atléta szakosztálya, a sporteszközök beszerzése után.

Az újpesti üres telteken és az Újpesti Atlétikai Clubban hobbyszerűen focizók 1900 tavaszán hozták létre az UTE labdarúgó szakosztályát. Másodosztályú besorolású csapatuk már első mérkőzésén 8:0-ra győzte le a Ganzgyári Tiszviselők Torna Egyletét.

Az UTE zászlójának két oldala (Fotó: UTE Fotóarchívum)

nos és barátai szervezésének köszönhetően – 1885. június 16-án tartott alakuló közgyűlésén az Újpesti Torna Egylet (UTE) 78 alapító taggal jött létre. A lila-fehér színt válasz-

Elnökéül, Goll Jánost a VI. kerületi Nagymező utcai felsőkereskedelmi iskola tanárát, alelnökéül Győri Farkas Gyulát, titkárául pedig az ügyvédi végzettségű Ugró

lasztották. Torna szakosztályuk már az alapítás évében, 1885-ben az országos kiállítás kategória-győztese lett,

Az UTE címertörténete

Hagyomány a történelem sodrában

Az 1885-ben alakult Újpesti Torna Egylet klasszikus, horgonnyal és alapítási dátummal ellátott körcímerének [1] eredete a múlt homályába vész, a korabeli alapszabályok nem említik. 1950 előtt a sportolók (futballisták) nem viselték a mezükön. Legkorábban a labdarúgók 1930-as bajnoki tablóján tűnik fel, ezt követően az 1935-ös jubileumi zászlón, 1946-ban a stadion díszpáholyán, valamint különböző klub-kitűzőkön szerepel. Az UTE hivatalos iratain először 1948-ban jelenik meg.

A professzionális bajnokság 1926-os bevezetésétől kezdve az UTE első osztályú labdarúgócsapata Újpest Football Club néven önálló egyletként működött. Az alapszabály szerinti címerük lila-fehér kör alakú lap, belsőjében „Újpest” felírással volt. A futballisták 1945-ben tértek vissza az anyaegyesület kebelébe.

1950. március 31-én az UTE fuzionált a Budapesti Rendőr SE-vel, s Budapesti Dózsa Sport Egyesület néven a Belügyminisztérium egyesületeként működött tovább. A szocialista országok belügyi csapatai szovjet mintára a Dinamo nevet kapták, címerük egységesen egy élére állított rombusz lett, benne egy „D” betűvel. [3] Az újpesti egyesület, ha a Dinamo nevet nem is, de a címet rövidesen átvette (előtte egy-két évig még egy kör alakú, középen vörös csillaggal ellátott jelvényt használtak [2]), s azt – 1957 január-

jától búzagalással és zászlóval körülvéve [4], immár Újpesti Dózsaként – egészen 1991-ig viselte.

Az egyesület 1991. február 25-i közgyűlésén a klub újra felvette az Újpesti Torna Egylet nevet, s az új alapszabály rendelkezett a régi, horgonnyal ellátott cí-

mer [5] használatáról is. Az UTE labdarúgócsapata 1998-ban – az 1926-os kiváláshoz hasonlóan – Újpest Football Club néven önálló egyesületté alakult. Ez kisebb módosításokkal ugyan, de tovább használta az anyaegyesület címerét. [6–7] Az Újpest FC vezetősége azonban 2017-ben úgy döntött, hogy a régi címet elhagyva a továbbiakban új logót használ. [8] Mivel a változtatás az egy százalékban tulajdonos UTE hozzájárulása nélkül történt, a nagy közfelháborodást kiváltó ügy jelenleg a bíróságon folytatódik.

Lőrincz Róbert

Reformációról Kispesten

Emlékest formájában valósult meg lutheri reformáció 500 éves jubileumáról történő megemlékezés a Kispesti Társaskörnek köszönhetően. Május 17-én koraeste, a 19. kerületi Szabó Ervin utca 17-ben a Székelyország Tündérekertje Egyesület a látványparkot mutatta be, majd a reformáció napjainkbeli hatásáról és a biblia humoráról hangzottak el előadások.

Hegedüs Sándor emlékévé

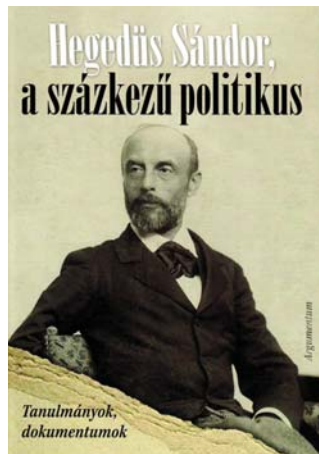
*Gazdag programok
a Kárpát-medence településein*

A 19. század második felében és a 20. század hajnalán élt Hegedüs Sándor (1847–1906) gazdaságpolitikus, aki 1899 és 1902 között a Széll Kálmán kormány kereskedelemügyi minisztere volt. A közel három évig tartó miniszteri hivatali ideje alatt a külkereskedelem növelésére és az ipar állami támogatására törekedett.

Hegedüs Sándor egész életpályája a magyar pénzügypolitika szolgálatában telt; előbb, mint a Hon című napilap vezető újságírója, később, mint a magyar országgyűlés pénzügyi bizottságának előadója, legvégül, mint miniszter. Hegedüs Sándort az 1906. december 28-án bekövetkezett halála után hosszú ideig kiemelt tisztelet övezte, majd 1948-as politikai fordulat után „felejtésre ítélték” e kiemelkedő gazdaságpolitikus életművét.

A Hegedüs Sándorral kapcsolatos több évtizedes

hallgatást törte meg, a „Hegedüs Sándor, a százkezü politikus” című könyv, amely az Argumentum Kiadó gondozásában jelent meg 2014-ben. A Budapesti

Városvédő Egyesület szervezeti keretei között 2016-ban megalakult a Hegedüs Sándor Emlékbizottság, amelynek tagjai a neves politikus halálának 110. és születésének 170. évfordulója alkalmával az egész Kárpát-medencére kiterjedő eseménysorozat megszervezését tűzték ki célul.

Kitekintő

Hegedüs Sándor emlékkonferencia

A Budapesti Városvédő Egyesület Hegedüs Sándor Emlékbizottsága április 27-én a Kolozsvári Református Kollégium dísztermében egynapos előadássorozattal emlékezett meg Hegedüs Sándor (1847–1906) kereskedelemügyi miniszter, publicista, közgazdász és pénzügyi szakember, az MTA akadémikusa, Kolozsvár egykori országgyűlési képviselője, a Dunántúli Református Egyházkerület főgondnoka előtt, akinek meghatározó szerepe volt a Kolozsvár fő-

terén álló Mátyás-szobor állításában is. Negyed századig mint az országgyűlés költségvetési bizottságának főelőadója, egyben Széll Kálmán pénzügyminiszter (a későbbi miniszterelnök) jobbkezeként jelentős szerepe volt a magyar állami költségvetés egyensúlyba hozatalánál.

Hegedüs hét terjedelmes utazóládában lévő rendszerezett hagyatékát (iratok, naplók, fényképalbumok, levelek...) 2011-ben találták meg egy budai, II. kerületi ház pincéjében.

A 2016. decemberétől 2017. decemberéig terjedő időszakot Hegedüs Sándor emlékévének nyilvánították. Az emlékévé célja, hogy felhívja a Kárpát-medencei magyarság figyelmét egy olyan hazafi elfeledett életművére, aki kereskedelmi miniszterként és a Dunántúli Református Egyházkerületi főgondnokaként is maradandót alkotott. A Hegedüs Sándor emlékévé kiemelt

eseménye az „Egy gazdag életút a szülőföld és a kolozsvári alma mater szolgálatában” című Hegedüs Sándor konferencia volt Kolozsváron 2017. április 27-én. A kolozsvári tudományos tanácskozáson kívül a Kárpát-medence számos városában tartottak Hegedüs Sándor könyvbemutatót, és nyitottak meg kiállítást, Lévatól Lábatlanon és Győrön át Magyarzsákodig.

Budapest Főváros VI. Kerület Terézváros Önkormányzata 2017 ősze folyamán a Hunyadi tér 12. számú ház falán emléktáblát helyez el, emléket állítva annak, hogy ebben az épületben több évig élt családjával Hegedüs Sándor.

Az emlékévé programjainak megvalósításához szükséges pénzügyi forrást a Magyar Nemzeti Bank Ismeretterjesztési és Támogatási Bizottsága biztosította. Szakmai együttműködő partnerként segítséget nyújtott Magyarország Kolozsvári és Csíkszeredai Főkonzulátusa, a Magyarzsákodi Unitárius Egyházközség, és a Kis-, Közép-, Agrár-vállalkozók, Sajtókészítők Egyesülete.

Millisits Máté

Pesterzsébeti hagyományörzés

Reformkori Nap Pesterzsébeten néven kilencedik alkalommal rendezte meg múltidéző programsorozatát szeptember 16-án a Kossuth Társaság, Pesterzsébet Önkormányzata, a Pesterzsébeti Múzeum és a Csili

Művelődési Központ. Már reggel a Szent Erzsébet térről induló felvonulás – majd a reformkori ruhákba öltözött erzsébetiek csatlakozása, templomlátogatás, történeti előadások, Széchenyi, Sisi, Kossuth szobrok koszo-

rúzásai, a Csili Étterem reformkori ebédje, reformkori zenék... adták azt a hangulatos keretet, amelyet a szervezőktől már természetesnek vettek az egész napos rendezvénysorozat ifjú és kevésbé fiatal látogatói.

Reformkori ruhákba öltöztek (Fotó: klgbp.hu)

Fácán Nagyvendéglő

Nyáron az árkádjai alatt volt terítve

A Zugliget több neves vendéglőnek adott otthont már a 19. században. Ezek közül kiemelkedik a Fácán Nagyvendéglő, melynek épülete ma is áll a Béla király út 59–61. szám alatt. A jelenleg elhagyatott területen működött egykor, a 18. században, Ja:ger Henrik neves budai kőfaragó majorja. Ezt a 19. század elején már Krammer József tisztiorvos birtokolta, aki a korabeli dokumentumok tanúbizonysága szerint továbbadta a területet 1830-ban Riegler Ignác budai szappanfőző mesternek. Az ő nevéhez fűződik a neves vendéglő kialakítása. A Fácán elnevezést onnan kapta, hogy egykor ezen a területen volt Mátyás király vadaskertje, és úgy tartották, hogy a Zugligetben előszeretettel vadászott fácánokra.

Ekkorra már nagy népszerűségnek örvendett Zugliget a kirándulók körében, és a vendéglő hamar felkapott helyé vált. Olyannyira, hogy Riegler Ignác felkérte Hild Józsefet egy üdülő-szál-

ló tervezésére. 1856-ra fel is épült az új épület, melyben harminc vendégszoba várta a kapcsolódni vágyókat. Úgy alakították ki az „U” alakú épületet, hogy minden vendégszoba közvetlenül

A Hild József által tervezett Fácán üdülő-szálló az 1920-as években (Fotó: Korabeli képeslap – H. H. Gy.)

kapcsolódott a völgyre néző hatalmas teraszhoz.

A 20. század elejéig a Fácán volt az egyik legkellemesebb, legdivatosabb budai nyári mulatóhely és bálosház. Barabás Miklós festőművész is megfordult a Fácán falai közt, így emlékezett meg róla: „A viszontlátás öröme Toldy, Vörösmarty és Bajza, a színészek közül

Udvarhelyi Miklós, Szentpéteri és az idősebb Lendvay Márton majálist rendeztek a tisztelemre a zugligeti Fácán vendéglőben, ahol reggeltől estig mulattunk és még labdázunk is.”

A parkjában lévő sétautakat esténként ellepték a nyaralók, miközben térszene szórakoztatta őket. Több irodal-

gigjárták a bolthajtásos folyosókat, felszaladtak a ropogó lépcsőkön, belenéztek a kopott aranyozású tükrökbe... A Fácán árkádjai alatt volt terítve (míg az udvaron tánc folyt). A kocsmáros még abból az időből ismerőse Rezeda úrnak, mikor szerelemit télen is a Fácán-ba hordta szánkán...”

A Fácán vendéglő megtartotta népszerűségét egészen az első világháborút követő időig. A háború után szanatóriumként működött, majd a Horthy-család pihenőhelye lett.

1950-ben államosították, és a Belügyminisztérium Kiképzőközpontját költöztették ide, majd elköltözésüket követően az épület az elmúlt években elhagyatottan állt. A Fácános elnevezés még a '80-as évek elején találó volt mivel az Árnas út – Remete út találkozásához közeli bokros terület ekkor még mindig kedvelt költőhely volt ezeknek a madaraknak. Az Árnas út lakótelep megépítése tette tönkre a fácánok élőhelyeit, ekkor tűntek el a környékről a vendéglőnek nevet adó madarak.

B. A.

Négy járatot teljesített a Hegyvidéki Napokon (Fotó: H. H. Gy.)

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény az elmúlt években rendszeresen szervezett városnézést a Hegyvidéken, melyekre legtöbbször egy nyitott tetejű Ikarus 630-as kabrió busz vitte a látogatókat. Idén azonban június 11-én, a Hegyvidéki Napok keretében, egy 1972-ben gyártott Ikarus 180-as csuklós busszal jár-

BKV megállóból indult és az utazás során a szerencsés – előzetesen regisztrált – résztvevők útba ejtették többek között a Németvölgyet, a Felső-krisztinavárosi templomot, az Orbán hegyet, a Bajor Gizi Színészmúzeumot, az Istenhegyet, a Szent László templomot, a fogaskerekűt, a Svábhegyet, a Városkútát, a Jókai Iskolát, a

márunkat is megihlette a Zugliget: Petőfi két verset is írt itt: A Bokor a viharban és a Hegyek közt címűeket. Krúdy Gyula a Nagy kópé című regényében a város legszebb mulatóhelyének nevezi a Fácánt. Így írt regényében: „...álmok, szerelmek, ismeretségek, találkák és rügyező kedvek eljöttek a Fácán ódon udvarára, vé-

Retro busszal a Hegyvidéken

Városnézés Németvölgytől a Normafáig

Svábhegyi Szállót, a víztornyot, a gyermekvasutat és a Normafát is.

Az út során a gyűjtemény történései ismertették a látóvalókat – olyan érdekességekre is fény derült, mint a Gerlitz-oltár hogyan került a Szent Orbán térre, a walesi herceg hol szállt meg budapesti látogatásakor, hol volt a Hegyvidéken pálmaház, vagy hogy Jókai miért állította meg a fogaskerekűt, de még az 1920-as svábhegyi autóverseny útvonaláról is sok érdekes újdonságot hallhattak a vendégek.

A nagy érdeklődést jól mutatta az is, hogy már az előzetes regisztráció során mind a négy járat teljesen megtelt. A résztvevők a legkülönbözőbb korosztályokat képviselték: a kisgyerekektől a fiatal felnőtteken keresztül egészen a legidősebb korosztályig. Az izgalmas helytörténeti programról számos pozitív visszajelzést kapott a kerület helytörténeti gyűjteménye, így a jövőben is szeretnék különböző városnézésekkel a Hegyvidéken élők lokálpatriotizmusát erősíteni.

Földváry Gergely

Az idén 146 éves kispesti városrész 28 évig volt (1922–1950) önálló, „rendezett tanácsú város”, előtte község, utána a főváros XIX. kerülete. A Pestről kivezető Üllői út mentén 1848 vezetőihez, eszméihez személyesen kötődő iparos, majoros, vendég-lős családok (1869–1871) kisközséggé, a főváros születésekor (1873) vármegyei és képviselőtestületi jóváhagyással nagyközséggé lettek.

Olcsó telkek, adómentes új házak – ez port, sarat, árvizet eltűrő összefogásra készítette a kiadásokat hazafias és jótékonyági rendezvényekből finanszírozó őslakosságot. Kispeszt és a millennium 25. évében a község hához ültetett hét fa a honfoglaló vezérekre utalt. A 10 ezer lakos reménye: szabadság, egyenlőség, testvériség, béke, egyetértés, haladás, felvirágzás. Toleranciájuk jeleként a Templom téren egymás mellé épül három templom. A 48-as Függetlenségi Párt szerepe meghatározó. Ünneplik a szabadságharc 50. évfordulóját, Aradra zarándokol az Ipartestület, meghívják Kossuth fiát, itt élő díszvendég 101 éves koráig az Országház korelnöke, Madarász József, és Szombatfalvy Albert házába építi (Kossuth u. 29.) Batthyány miniszterelnök börtöncellájának töredékeit.

A 20. század új szemléletéhez sincs a tévutakra figyelmeztető útikalauz. Máig sok jó szándékú akart elérhető Kispesztet, de legtöbbször a hatalom kiszorította a mást akarókat. A művelte-

Kispesti mozaik

95 éve város született

bek, erőszakot megvetők több eséllyel találtak reális megoldásokat. 15 új üzem, élükön a világhírű Hofherr

1924-ben gyártott kispesti Hofherr traktor

(majd Vörös Csillag/Mezőgépgyár) a téglát, vasat, textilt, kőedényt, műszereket gyártókkal új célokat, társadalmi rétegeket hozott Kispestre.

Brantner főjegyző a liberálisok, patrióták, szociáldemokraták érdekkellentéit békés megértéssel próbálta feloldani. Igazságos adózás, jobb szolgáltatás, villamos közlekedés, hitelből fizetett beruházások tíz év alatt hazánk legnépesebb, 30 ezres lakosú községévé teszik Kispesztet. Özönlenek 1903-ban a 200. évfordulón a Rákóczi ünnepre, 1911-ben a közadakozásból állított Kossuth szobor avatására. (Később az I. világháború áldozataira emlékező 1928-as Hősök szobrához, és Trianon után az 1934-ben felavatott Országzászlóhoz.)

1908-ban Pestlőrinc önálló község lett, helyette We-

kerle pénzügyminiszter 6000 lakásos munkástelepe csatlakozott a községhez – főleg tisztviselők, szakmunkások lakták. A wekerleiek sokkal nagyobb adókedvezménye ellenére a község fizette az adminisztrációt. A szeptember 20-i Budapest Környéke újság írja: „A kormány Kispesztet a fővároshoz fogja csatolni,” keleti

felét Kőbányához, másik oldalát a Ferencvároshoz. Herein Károly újságíró az Ipartestülettel tiltakozik, de város helyett 1911-ben önálló járási székhely lesz a község, királyi adóhivatallal.

Bódy mérnök Kőszínháza, a Király Szálló minden civil mulatságot befogadott. A népgyűléseken, béremelésért folyó sztrájkokon nyolc helybeli rendőr tartott rendet. A 31577/1909-es és 1912-es belügyminiszteri rendelet államrendőrségi fennhatóság alá rendelte a kapitányságot, a kirendelt csendőrök durvábbak. Ez riasztóan hatott szegényekre, városi önállósághoz ragaszkodókra. A Kispesti Újság 1914. október 11-i számán sokan megdöbbenek: „A háború isteni eredetű intézmény” – de csak a nyomorúság és az ártatlan áldozatokat siratva látták meg a világháború értelmetlenségét. Hadigyár és kórház is lett a Hofherrben, naponta 1952 ebéd fogy el három népkonyhán, az 1916-os felhőszakadás 1,5 méteres árvize az értékek maradékát is elviszi.

Bár Pesten napi 10 dekával több kenyeret és 4 dekával több lisztet kapnak, az iparosok mégis az önállóság

hívei, ezt Herein a Kispeszt-Szentlőrinci Újságban is megírja, de 1918. március 5-én megjön az alispán visszautasítása. Szeptember 1-jén a Nemzeti Tanácshoz csatlakozó képviselőtestület „a fegyveres erőszakkal fenntartott keretek eltűnésével azonosul.” A Katonatanács szócsove, a Vörös Újság viszont 1919. április 27-én közli: „A proletárurolom megvalósítja Nagybudapestet.”

Kispesten az SZDP-KMP, majd a keresztények, liberálisok kerülnek szembe a 3,5 hónapos román rablások után. Üres a piac, nincs munka, a Cséri telepen guberálnak a szegények, nő az adó és infláció. A fővárosnak gond a kispestiek belharca, azonosul a képviselőtestület 1921. november 15-i határozatával: rendezett tanácsú várossá alakulnak. Döntésüket a 2294/IV. BM. rendelettel hagyja jóvá a belügyminiszter.

Dr. vitéz Válya Gyula polgármester 40-nél kevesebb tisztviselővel dolgozik, hitel és segélykeretekből 8000 gyerek kap modern iskolát. Klebelsberg miniszter 45.389/926 VIII. sz. rendeletével még további támogatást nyújt 1000 diák és a trianoni döntés miatt idemenekült tanárok elhelyezéséhez. Működnek a polgárik és a gimnázium, postapalota, járásbíróház és 1921-től az ország első Csecsemővédője a magas halandóság miatt. 1923-ban a város 50 éve impozáns kiállításán látható a Kossuth téri iskolapalotában. A Szülőotthon, napközi, mentő, mozik, városi könyvtár, fásítás képeit a kormányzó is megnézi. A szabadidőt szervező KMO (Kispesti Munkásotthon) és a KAC (Kispesti Atlétikai Club) a gyárak sportlétesítményeivel sok tehetséget tesz hírnevessé.

Gaál Károlyné

Soroksár és a Vizsolyi Biblia

A Budapest-Soroksár-Újtelepi Református Missziói Egyházközség támogatásával augusztus 6-án a Református Gyülekezeti Házban (XXIII. ker., Dinnyehegyi út 34.) tartott istentisztelet után lett megtekinthető az Egyedül a Szentírás – A magyar reformáció ajándéka: a Vizsolyi Biblia című kiállítás. Az augusztus 20-ig ingyenesen látogatható tárlatot Millisits Máté művészettörténész nyitotta meg.

Helytörténet a „Bakáts Feszt”-en

Tematikus séták, kiállítás, filmvetítések

● folytatás az első oldalról

va (Szentfalva) nevű település, amely először falu volt, majd 1526-ig mezővárosi ranggal rendelkezett. Ekkor a török dúlás következtében megsemmisült, s csupán az 1730-as évektől kezdődött a betelepülés. A Kálvin tér – Fővám tér – Nehru part – Bakáts utca – Bakáts tér útvonalon zajló séta során az érdeklődők azokat a helyszíneket látogatták végig, melyek Ferencváros legrégebbi, közép- és koraiújkorai, illetve a 19. század első felének emlékeit őrzik.

A „Ferencváros és a zene” című kétórás helytörténeti sétán többek mellett Bihari János, a magyar népzene és verbunkos zene elismert művésze, Andor Ilona karnagy, zenepedagógus vagy Kopeczky Alajos orgonaművész, zenetanár, karnagy ferencvárosi kötődéseit, lakóhelyeit ismerhették meg az

érdeklődők. Kevesen tudják talán, hogy amikor 1879. április 24-én a Bakáts téri templomot felszentelték,

Helytörténeti sétájuk a Budapest Music Center Könyv- és Kézirattárában ért véget (Fotó: a szerző felvétele)

Liszt *Koronázási Miséjét* adta elő a téren a Nemzeti Színház zenekara Engeszer Mátyás karnagy vezetésével. Ugyanazon a napon Bécsben, az I. Ferenc József király, valamint Erzsébet királyné 25. házassági évfordulója alkalmából rendezett ünnepségsorozat keretében, az uralkodó pár jelenlétében Rácz Pali és fiai, köztük 36.

Rácz Laci adott nagysikerű koncertet. A magyar nótákat és a klasszikus zenét egyaránt világszínvonalúan előadó Rácz Laci Ferencvárost választotta otthonául, haláláig a Ferenc körút 46. számú házban lakott. A séta a főváros egyik legizgalmasabb zenei intézményének,

rencvárosi lakosként, de a Bakáts tér közvetlen környékén lakott Fáy András, Vajda János, Kosztolányi Dezső, Cholnoky László és Cholnoky Viktor, Krúdy Gyula, Mikszáth Kálmán vagy Lázár Ervin és Vathy Zsuzsa. A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményből induló irodalom- és helytörténeti sétán a városrész irodalmi emlékhelyeit látogathatták sorra az előzetesen regisztrált jelentkezők.

Aki a séták mellett más módon is szerette volna bővíteni ismereteit a kerület történetéről, azt az önkormányzat 1998-ban kialakított gyönyörű házasságkötő termében időszaki kiállítás várta, mely a 225 éves Ferencváros rövid történeti áttekintését adta táblákon, néhány különleges relikvia bemutatásával. A helytörténeti gyűjteményben filmek is várták az érdeklődőket, a Barcelonában világsiker arató egykori fradista focisták történetétől egészen a Hattyúdál című, a József Attila lakótelepen játszódó játékfilmig.

Gönczi Ambrus

Szent Család-plébániatemplom

Kiállítás és könyvbemutató száz év történetéről

Száz évvel ezelőtt a még szinte lakatlan Zugligetben avatták fel, 1917. május 17-én az angolkisasszonyok zárda-ját és templomát. Erre a jubileumra emlékezve centenáriumi istentiszteletet celebrált Erdő Péter bíboros, Magyarország prímása, az Esztergom-Budapesti főegyházmegye érseke.

A római katolikus templom 1913 és 1917 között épült a mai Szarvas Gábor utca 52. szám alatti telken. Az Angolkisasszonyok tanító/nevelő rendként 1774-től Budán, 1878-tól Pesten kezdték el működésüket. A hosszú időn

keresztül leányneveléssel foglalkozó egyházi rend angliai gyökerei miatt eklektikus, neoromán stílusú Szent Család-plébániatemplomának mintáját az írországi Rathfarhamban lévő Loretto Abey intézet temploma adta.

A zugligeti Szent Család-plébániatemplom plébániáján a száz év történetét bemutató kiállítás nyílt, és megjelent a jubileumra könyvük *Egy templom és közössége Zugligetben – a Szent Család Plébánia kiadásában*. Kiadványuk főbb fejezetei: Történet, Emlékek és Interjúk.

Lapozgatván érzékletes képet kapunk a templom korabeli környezetéről, Virányosról és Zugligetről. Megtudjuk hogyan épült a templom, milyen előképek szerint, milyen gazdag belső kialakítást nyert Hüttl Dezső építész (Hauszman Alajos veje, műegyetemi tanár, tanszékvezető – a szerk.) szerint megvalósult épületegyüttes. A korabeli fényképek és tervek mindezt illusztrálják.

Betekintést nyerünk a templom hitéletébe is a visszaemlékezésekben. Itt tevé-

A templom főbejárata

kenykedett Kozma Imre atya, aki a német újraegyesítést segítő máltai szeretetszolgálatot vezette. Az NDK-s menekülők elhelyezése és ideiglenes ellátásuk itt történt...

vízy

A Tomory Lajos Múzeum Múzeumsarok kiállítóhelyén május 9-től egy hónapig volt látható a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club „BEAC – Az elsők” című sporttörténeti kiállítása. Aktualitását az adja, hogy 130 éve született Prokopp Sándor, az 1912-es stockholmi olimpia aranyérmes sportlövő bajnoka, a XVIII. kerület díszpolgára.

A kiállítás bemutatja a klub olimpiai aranyérmeseit, köztük Prokopp Sándort, aki 1912-ben Stockholmban elsőként állhatott a dobogó legfelső fokára.

Prokopp Sándor 1887. május 7-én született Kassán. Iskoláit már Budapesten végezte. 1903-tól a pusztaszentlőrinci Szemere-lőtér rendszeres látogatója, majd versenyzője volt. 1907 októberében itt nyerte meg a BEAC céllövő szakosztálya által szervezett egyetemi-főiskolai bajnokságot. 1908-ban szabadpuska versenyszámban indult a londoni olimpián, s a 43. helyen végzett. Ezután az egyetemi klub vezetésében is szerepet vállalt: az 1908–1909-es tanévben a BEAC ellenőreként tevékenykedett, 1908–1910 között pedig a céllövőszakosztály elnöke volt.

Az 1912-es olimpián, Stockholmban 300 méteres fekvő hadipuska számban vett részt. Eredetileg a tarta-

lékkeret tagja volt, és csak Hammersberg Géza visszalépését követően utazott ki saját költségén a játékokra. Végül óriási meglepetésre, 97 pontos eredménnyel, mindenkit maga mögé utasítva elnyerte a magyar sportlövészet és a BEAC első olimpiai aranyérmét. Nagymértékben az ő stockholmi sikerének köszönhető, hogy a sportág elterjedt, kedvelté és sikeressé vált az ezt követő évtizedekben.

A jogász végzettségű Prokopp 1914-től fővárosi és kerületi köztisztviselőként dolgozott. Weinbeer Saroltával kötött házasságából két fiú (Sándor és László) született. 1931-ben Pestszentlőrincen, a Szent Imre kertvárosban, a Nagyenyed utca 21. szám alatt négyszobás házat építtetett családjának. 1941-ben, amikor elköltözött, a polgármester személyes kérésére elemi iskola céljára bérbe adta az épületet Pestszentlőrincnek, amelyet 1952-ben államosítottak. Ezután hiába kérvényezte többször, nem kapta vissza. A Rákosi-rendszerben elvesztette állását, és családjával együtt meghurcolták. 1964-ben bekövet-

kezett haláláig visszavonultan élt.

2012-ben, olimpiai bajnoki címének századik évfordulóján a Pestszentlőrinc-Pestszentimre önkormányzata díszpolgári címet adományozott neki. A XVIII. kerületben utca, a Szemere-lövőde helyén ma működő Zila cukrászda falán emléktábla őrzi nevét.

pen vásárolt nyaralót. Egykori villája helyén szobor őrzi emlékét.

Eötvös Lorándot a szintén sportbarát Szemere Miklós jogász, diplomata, politikus követte a BEAC elnöki posztján. Szemere 1902-ben vásárolt birtokot Pusztaszentlőrincen (ma Szemere- és Miklóstelep). 1903-ban a mai Szarvascsárda tér mel-

Bajnokok a Múzeumsarokban

Pestszentlőrinc és a Budapesti Egyetemi Atlétikai Klub

A BEAC olimpiai aranyérmeseit bemutató tablók egy része a Múzeumsarokban

A kiállítás további két személyen keresztül is kötődik Pestszentlőrincnek. Báró Eötvös Loránd fizikus, a később róla elnevezett tudományegyetem rektora, az 1898-ban megalakult Budapesti Egyetemi Atlétikai Club (BEAC) első elnöke volt. Eötvös Loránd az 1880-as években a pusztaszentlőrinci villatele-

lett felépítette a kor egyik legmodernebb lövőházát. Ettől kezdve rendszeresen itt tartották a „Szemere Miklós” versenyeket, és itt gyakoroltak a BEAC céllövőszakosztályának tagjai, köztük Prokopp Sándor is. Szemere 1910-ben a településnek adományozta a lövöldét.

rozgonyi

Helytörténeti séták a Wekerlén

Egyidejűleg valósult meg a Kulturális Örökség Napokkal (KÖN) a XXVI. Wekerlei Napok rendezvénysorozata a Wekerlei Társaskör

Egyesület szervezésében. Program ajánlatukban a KÖN-re tekintettel ezen a két napon több ingyenes helytörténeti séta is szerepelt: Szeptember 16-án reggel a Zrumeczky kapu alatti KÖN sátorból Zsolnai

Éva vezetésével a Mézeskaláczházak között, délután 2 órai indulással Csepregi Botond sportújságíró vezetésével – kerékpárral – a Sportos

Wekerle elnevezésű bejárást hirdették meg. Másnap szintén két helytörténeti sétájukról adtak hírt – délelőtt 10 órai indulással A wekerlei telepések, délután 5 órai kezdéssel a Kós Károly és a fiatalok témájáról.

Zugliget „új” gyöngyszeme

Átköltözött a Hegyvidék közgyűjteménye

● folytatás az első oldalról

végállomása több átalakítás (és eset át), vonalát a millenniumra, 1896-ban villamosították, 1977-ben megszüntették.

Az épület ünnepélyes megnyitóján, szeptember 16-án Pokorni Zoltán, a Hegyvidék polgármestere

Élőzene a zugligeti tablók előtt

köszöntötte a megjelenteket. Ismertette, hogy az önkormányzat már több éve szeretne volna a kihasználatlan épületet Zugliget életébe visszahozni. Gyémántkereskedőtől kozmetikai forgal-

máig sokan érdeklődtek iránta, de a műemléki rekonstrukció magas költségeit nem tudták vállalni. Végül az önkormányzatnak kellett ezt megoldani – a közel egymilliárd forintos beruházáshoz 600 millió forinttal a magyar állam, 300 millió forint pályázati támogatással az EGT (Norvég) Alap járult

hozzá. A közbeszerzési eljárás nyertesét 2016 decemberében hirdették ki és ma már az épület megnyitóján is részt vehettünk.

Zugliget új kulturális objektumában a Zugliget-történeti kiállítást Balázs Attila, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény vezetője nyitotta meg. Felvázolta a XII. kerület helytörténeti gyűjteményének vándorlását, alapításától utolsó székhelyéig, a Beethoven utca 1/b alatti egykori óvodaépületig. Köszönetét fejezte ki az

A Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpontot Pokorni Zoltán polgármester nyitotta meg (Fotó: hegyvidek.hu)

önkormányzatnak a gyűjteményhez méltó székhely megteremtéséért.

A Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont megnyitóján egész napos programsorozat várta az érdeklődőket. Közülük helytörténeti vonzattal bírt a Zugliget tör-

téneti és természeti értékeit bemutató séta, a múzeum-pedagógiai foglalkozások, közismert zugligetiekkel és történészekkel a kerekasztal beszélgetés, végül az új kiállítás megtekintése szakmai vezetéssel.

G.T.

Felújítását az önkormányzat végeztette el

Pesterzsébetről a Ferencvárosba

Kiállításcsere az együttműködés eredménye

A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény mintaértékű együttműködést realizált a Pesterzsébeti Múzeummal. A pesterzsébeti Gaál Imre Galériában a ferencvárosiak 2016. szeptember 14-én öt

A középső teremben fekete-fehér archív fotókkal szembesülhettünk

önálló kiállítási egység egyidejű megnyitásával mutatták be a sokszínű Ferencváros történetét, városképének alakulását, fejlődését – munkatársainak (Gönczi Ambrus és Winkelmayer Zoltán) köszönhetően.

Május 17-én a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény termeiben nyílt meg a viszonzásként a Pesterzsébet bemutatkozás című helytörténeti kiállítás.

A pesterzsébetiek három

teremben elhelyezett, és egyben három tematikus egységre bontható kiállítása gyakorlatilag muzeális anyag nélküli fotó, poszter és képkiallítás volt. A gyűjtemény jobb oldali termében eredeti képeket láthattunk – a 2002-ben elhunyt Kadarkuti Richárd naiv festő alkotásait. Műveinek többsége a Pesterzsébeti Múzeum tulajdona.

Már nem élénk színű képekkel, de fekete-fehér archív fotókkal szembesültünk a középső teremben, melyek poszter nagyságra felnagyítva elevenítik fel az egykori település – amelyet 1924-

Kadarkuti Richárd naiv festő alkotásai

ben városá nyilvánítottak – múltbeli jellegzetes épületeit, életképeit. Az innen nyíló harmadik teremben poszter formára felkasírozott színes fotómontázsok mutatták a városrészt, múltját és jelenét párhuzamba állítva.

A Pesterzsébeti Múzeum munkatársainak (D. Udvary Ildikó és Skaper Brigitta) június 17-ig látogatható tárlata jól példázta hogyan lehet egy kiállításból kettőt teremteni.

Országos Honismereti Akadémia

Reformáció és a művelődéstörténetünk

A Honismereti Szövetség és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület Sárospatakon, július 2–7. között rendezte meg a XLV. Országos Honismereti Akadémiát, melynek témaköre a Reformáció művelődéstörténeti jelentősége, fővédnöke *Balog Zoltán*, az Emberi Erőforrások minisztere volt – védnökei szintén ismert személyek, *Csomós József* református püspök és *Aros János*, Sárospatak polgármestere voltak.

Minden évben más megyével közösen, de azonos felépítéssel szervezi ezt a konferenciáját a Honismereti Szövetség, melyet már több éve a Honismeret folyóirat támogatása céljából jótékonyági esttel kezdenek.

Konferenciájuk ünnepélyes megnyitójának és előadásainak a sárospataki Református Teológiai Akadémia adott helyet. Itt kerültek átadásra a Honismereti Szövetség kitérői – a Budapesti Honismereti Társaság ajánlására

Honismereti Munkáért Emléklappal *Kádár József* (III. kerületi helytörténész), *Iványi János* (építész, alapítványi elnök), *Verrasztó Gábor* (II. kerületi helytörténész), és támogatói Honismereti Munkáért Emléklappal *dr. Kenyeres István* (Budapest Főváros Levéltára főigazgatója) munkája lett elismerve.

A Sárospataki Református Kollégiumot 1531-ben alapították, az Akadémiának is helyet adó épülete 1806-ban, klasszicista stílusban ké-

A megújult Honismeret folyóirat címlapja (2017/augusztus)

szült. Általános iskola és gimnázium, levéltár, világhíres könyvtár, diákotthon és múzeum működik falai között.

Nem csupán szakmai előadások, de sárospataki városnézés, az utolsó előtti napon egynapos megyei, vagy felvidéki szakmai tanulmányút és esténként szervezett kulturális programok is színesítették az ötnapos konferenciát, melynek fő szervezője a szövetség titkára, *Bartha Éva* és a megyei egyesület elnöke, *Titkos Sándorné* volt.

A konferenciának a Sárospataki Református Teológiai Akadémia adott helyet

Budapesti Históriák

A Budapesti Honismereti Társaság és Budapest Főváros Levéltára Budapesti Históriák című előadást-sorozatát minden hónap lehetőség szerint első szerdai napján, délután 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Október 4.

Évforduló: *Az 1867-es kiegyezés és következményei*
– Előadó: *Anka László* történész, tudományos munkatárs
Utcanévvaltozások Pest centrumában a kiegyezés után
– Előadó: *Vízy László* ny. műemléki felügyelő

November 8.

Lengyelek Pesthidegkúton (1939–1945)
– Előadó: *dr. Czaga Viktória* ny. főlevéltáros
Ásatások a Budai Vigadóban
– Előadó: *Benda Judit* régész

December 13.

Az óbudai Kiscelli zárandokhely története
– Előadó: *Viszket Zoltán*, történész-muzeológus
Belváros-Lipótváros kincsei
– Előadó: *Kacs Kovács Fruzsina* helytörténész

Miért nézzem meg a www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrovidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a Budapesti Históriák 131 előadásának szerkesztett változatait.

Csak ezekért!

A főváros kedvelt kirándulóhelye, a Svábhegy legmagasabb pontjánál található Normafa a nevét egy ősrög bükkfáról kapta, mely számos vihart és villámcsapást túlélt, míg 1927. július 19-én egy villám végleg elpusztította.

A környékbeli svábok már akkor ismerték és tájékozódási pontnak tekintették, amikor a fővárosi polgárság még nem fedezte fel magának ezt a csodálatos panorámával rendelkező rétet. Viharbükknek nevezték, hiszen a meredély szélén állva számos itéletidőt túlélt. A 19. század derekán kezdték el fel-

fedezni a kirándulni vágyók a Budai-hegység hegyeit, és a későbbi Normafa-rét hamarosan az egyik legkedveltebb piknikező területté vált. Néveredetét illetően több, eltérő verzió maradt az utókorra. Az egyik ezek közül, miszerint színésztársaságok előszeretettel rándultak ide fel egy-egy olyan szabadnapjukon, melyre azonban megkapták a „normájukat”,

Normafa nélküli Normafa

90 éve villámcsapás pusztította el

Normafa a 20. század elején (Fotó: Korabeli képeslap – H. H. Gy.)

azaz a fizetésüket, amit itt mulattak el, ennek a hatalmas bükkfának az árnyékában. Más források azt valószínűsítik, hogy amikor 1840-ben a kor kedvelt színésznője, Schodelné Klein Rozália megkapta az öt ünneplő közönség elismerésének díját, akkor a bükkfa által megihletve – mely annyira hasonlított Bellini Norma operájának díszletére – el-

énekelte a Casta Dívá nagyáriát, és emiatt kezdték el Normafának hívni az addigi Viharbükköt.

Először nyomtatásban Gettinger Tivadar német nyelvű útikalauzában jelenik meg a Normafa név 1865-ben. A századforduló idejére már a környező területre is „átragadt” az elnevezés, és mai napig így ismerjük. Az 1927-es végzetes villámcsa-

pást követően a főváros vezetése úgy döntött, hogy meg kell őrizni az utókorak a Normafa tönkjét, és a Margitszigetre szállították, hogy az ottani artézi forrás ásványi anyagokban gazdag vize majd konzerválja, azonban ennek ellenére elkorhadt a fa.

1906-ban Glück Frigyes javaslatára emlékoszlopot állítottak a Normafa réten az öreg bükkfával szemben Halmos János polgármester és Márkus József főpolgármester portréival. 1967-ben új emléktáblát állítottak, melyre Devecseri Gábor Normafáról szóló versét

is felvették: „Normafa, / Hajdanidőn itt lengett lombod a szélben, / Ünnepi hegymászóknak vig dala szállt körülöd, / Normafa, / Majdanidőn lombod közt éled az ének, / Győzve sivár közönyön, győzve dühös viharon.”

A Normafa helyén ma egy 1969-ben állított, fakeretbe foglalt tábla hirdeti a nagymúltú bükk történetét.

Balázs Attila

Tomka Gusztávné (1926–2016)

Sokunk által jól ismert Tomka Gusztávné, született Sandly Gizella röviddel 90. születésnapja előtt hunyt el. Veszprémben, 1926-ban született, a soproni Szent Orsolya zárdába járt. Érettségi után származása miatt nem tanulhatott tovább, a csingervölgyi bányában csillésként dolgozott. Később munkás érdemeire való tekintettel egyetemet végezhetett, matematika-fizika szakos tanárként.

Tanított többek között a szentendrei katonai főiskolán, az óbudai Raktár utcai, a Czabán Samu és a Harer Pál utcai iskolákban – jóval a nyugdíjkorhatár felett hagyta abba tanítást. Aktív közösségi ember volt, hosszú ideig a Soproni Öregdiákok

In memoriam

Baráti Körének titkári tisztségét is ellátta.

A Budapesti Honismereti Társaságnak szinte alapításától aktív tagja, a Honismereti Akadémiák rendszeres résztvevője volt. Budapesten, 2016. február 6-án távozott közülünk.

Ambrovits Ervinné (1930–2016)

Leánykori nevén Sandly Emilia Ilo-na szintén Veszprémben, 1930-ban született. Gyermekkorát a Veszprém megyei Devecserben töltötte. Budapestre költözött, ahol munka mellett az Árpád Gimnázium esti tagozatán érettségizett, majd elvégezte a számvi-

teli főiskolát. Hosszú ideig a budakalászi Lenfonó és Szövőipari Vállalatnál, később a Soproni Ruhagyár pénzügyi vonalán dolgozott, utóbbi budapesti képviselőjét vezette.

A Budapesti Honismereti Társaságnak 2000-től aktív tagja volt, 2003-tól 2009-ig az egyesület Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottsága választott tagjaként is segítette munkánkat. A Honismereti Akadémiákon rendszeresen találkozhattunk vele.

2010-ben tolószékbe kényszerült. 2016 februárjában meghalt nővére, Tompa Gusztávné, született Sandly Gizella. Ezt már nem tudta feldolgozni, 2016 Karácsony éjszakáján távozott közülünk.

Elhunyt tagjaink emlékét kegyelettel őrizzük.

Óbudai Múzeum

Vezető: Népessy Noémi, tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

Neogrády László**Helytörténeti Gyűjtemény**

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus, tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K-P: 12-18, Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos, tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10-14, Cs: 14-18 óra.

Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti Gyűjtemény

Vezető: Beleznay Andor, tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Farkas Zsolt,
tel.: 204-6788; 06-70-682-2144,
cím: 1116 Bp., Gyékényes u. 45-47.,
nyitva: H-P: 10-19 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Balázs Attila, tel.: 06-30-259-1276,

cím: 1121 Bp., Zugligeti út 64.,
nyitva: Sze-V: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs:
Dr. Simonné Hortobágyi Zsuzsanna,
tel.: 06-30-453-3693,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Millisits Máté
tel.: 220-6777; 06-70-675-8393
cím: 1146 Bp., Hermina u. 3.
nyitva: időegyeztetés alapján

Rákospalota, Pestújhely és Újpalota Helytörténeti Gyűjteménye

Vezető: Oszváth Gábor Dániel,
tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra

Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központ

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Villányi Péter, tel.: 06-20-417-1956,
cím: 1165 Bp., Veres Péter u. 157.,
nyitva: H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693, fax: 256-9526,
cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa,
tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
nyitva: K-P: 14-18 óra,
páros heteken Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Múzeum

Vezető: Heilau Zsuzsanna,
tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
postacím: 1181 Bp.,
Kondor Béla sétány 10.
nyitva: K-P: 14-18, Szo: 10-14 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvarny Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K-Szo: 10-18 óra.

Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Molnár Krisztián,
tel.: 278-2747
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
nyitva: Sze: 8-14.30, P: 14-18,
Szo: 9-13 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Látogatás előzetes bejelentkezéssel:
Appel Péter – 06-20-447-8333)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

Hegyvidéki Múzeumok Éjszakája

Az éjszaka, amikor minden életre kel...

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény tizedik alkalommal kapcsolódott be a Múzeumok Éjszakája országos rendezvénysorozatába. Idén is sok résztvevőt vonzott a fáklyákkal hangulatosá varázsolt Beethoven utcai épület. A gyerekek egy nagy, hús kockából álló képíráskóval játszhattak, mellyel hat, a Hegyvidékhez kapcsolódó képet lehetett kirakni, valamint helytörténeti memóriajátékkal, különbségkereső játékokkal és sok lufival kedveskedtek nekik a gyűjtemény munkatársai.

A felnőtteknek is számos programot szenteltek a szervezők, így a – Hegyvidék a „Nagy háború” idején – kiállításához tárlatvezetés és egy szabadulós játék is kapcsolódott. Nem maradtak szomjasan a bor szerelmesei sem miután Ungváry Krisztián (bortermelő) történész A magyar bortermelés és export a 16–20. században és

a budai borvidék című előadását meghallgatták, melyre az újratelepített svábhegyi

még a képeslapküldésnek – a látogatók megcímezhettek különböző képeslap-repro-

Ungváry Krisztián a budai borvidék történetét ismerteti (Fotó: H. H. Gy.)

szőlőkből készült bor kóstolója tette fel a koronát.

Osztatlan sikert aratott a Kakas étterem vadpörköltje az idei évben is, megidéve a középkori vadlakomák ízvilágát. Nagy sikere volt

dukciókat, és üzenetet írhattak szeretteiknek, barátaiknak. A hangulatot a Venti Chiavi Guitar Trio együttes közel egy órás koncertje tette még kellemesebbé, majd a késői órákban a progra-

motok a „Szürke senkik” című 2016-os, első világháborús magyar játékfilm szabadterei vetítése zárta, hajnali egy órakor.

Szent Iván éjszakáján a Hegyvidéki Helytörténeti

Gyűjteménybe idén is több mint száz ember látogatott el, miközben rendezvényünk sikeresen megőrizte a megszokott családi és barátságos légkört.

(földvály)

Prém Margit (Fotó: Tolnai Világlapja, 1907/4.)

Az Újpesti Városvédő Egyesület kezdeményezésére már tábla őrzi Prém Margit (1884–1944) pedagógus, a budapesti Skót Misszió iskolája igazgatónőjének emléket Újpesten, az Attila utca 118. számú ház falán.

Prém Margit kisgyerekként költözött szüleivel és húgaival Budáról Újpestre, ahol kitűnő eredménnyel zárta az elemi, majd a polgári iskolát. Kislány kora óta vonzotta a tanítói pálya. Sikeres felvételt nyert az Országos Nőképző Egyesület Tanítóképző Intézetbe, ahol 1902-ben színjelen bizonyítványt és elemi iskolai tanítói képesítést kapott. A következő három tanéven tovább képezte magát és elvégezte a polgári iskola „nyelv – történettudományi szakcsoport tárgyainak magyar és német nyelven való tanítására, továbbá

Prém Margit, az adományozó

Élete a leánynevelést szolgálta

a torna oktatásra jogosító” felsőbb iskolát is. A 21 éves pedagógus németül, angolul, olaszul és franciául beszélt.

Véget értek tanulmányai 1905 tavaszán; több helyre is jelentkezett, végül a református Skót Misszió budapesti, Hold utcai iskolájában tanítóként indult el a pályán. A magyar nyelven oktató intézményben Prém Margit kezdettől fogva elkötelezetten és magas színvonalon töltötte be pedagógusi hivatását. 1907-ben megpályázta, és a fenntartó edinburghi anyaegyház támogatásával elnyerte a polgári iskolával bővülő intézmény igazgatói állását.

A felmenő rendszerű polgári tagozat miatt az iskola kinőtte a Hold utcai épületet, ezért a Skót Misszió 1910-ben közadakozásból új, bentlakásos iskolát építtetett a terézvárosi Vörösmarty utcában. Itt többek között színjátszó- és bibliakör, tornaklub működött, a lányoknak lehetőséget biztosítottak hangszertanulásra és számos jótékonyági akcióba is bevonták őket.

Az 1920-as évektől Prém Margit a tanítás mellett mű-

fordítói munkát is végzett, elsősorban egyházi köteteket és angol ifjúsági irodalmat fordított.

1939-ben, a háború kitörésekor a Skót Misszió brit munkatársai – akik ellenséges hatalom polgárainak minősültek – visszatértek hazájukba. Az iskola fenntartását átvette a Magyarországi Református Egyház.

A vészkorszak idején Prém Margit több száz izraelita lányt vett fel a skót iskolába, hogy az intézmény falai között megóvja őket a kirekesztéstől és bántalmazástól. Prém Margit nyugdíjba vo-

nulását követően, a német megszállás után Ravasz László püspök arra kérte, hogy térjen vissza és igazgatóként vezesse tovább az iskolát. 1944 áprilisában a háborús helyzet miatt a tanévet hirtelen le kellett zárni, és az internátusból hazaküldték a gyerekeket. Prém Margit a tanévzárót követően rövid betegség után, 1944. augusztus 14-én elhunyt.

Végrendeletében újpesti házáat az Újpest-Újvárosi Református Egyházközségre hagyta. Az Attila utca 118. szám alatti épületet, dr. Gyökössi Endre lelkipásztor irányításával, a gyülekezet tagjai alakították lakóházból egyházi épületté.

Rojkó Annamária

Prém Margit újpesti háza ma az Újpest-Újvárosi Református Egyházközség temploma (Fotó: a szerző felvétele)

körül bárói rangot kaptak és rekatolizáltak.

Újpest református templomait *Prakfalvi Endre* művé-

sztörténész mutatta be, majd az újpesti protestáns templomok orgonáinak történetét *Hajduk Judit* művészettörténész vázolta fel. Újpesten az első református templomi orgona 1893-ban szólalhatott meg, az utolsó 1951–1952-ben az újvárosi templomnak készült el.

Záró előadásként Prém Margit, az adományozó címmel *Rojkó Annamária*, az Újpesti Helytörténeti Értesítő szerkesztője ismertette a neves pedagógus életútját, újpesti kötődéseit.

g.t.

Újpest és a reformátusok

Emléktábla avatás és emlékülés

● folytatás az első oldalról

tus templomot 1878. szeptember 29-én szentelték fel.

Első előadóként *Buda Attila* Károlyi-kutató Újpest egykori földesurai, a Károlyi család református múltjáról számolt be. Debrecenből terjedt el a helvét típusú vallás, 1520 körül. Az akkor Nagykárolyban birtokos Károlyiak 1541 után tértek át a református hitre, majd 1690

Az emlékülés szervezője, Szöllősy Marianne gyűjteményvezető köszönti a résztvevőket

Irány a Zugliget

Kirándulás a hegyvidéki lóvasúttal

A 19. század derekán a Zugliget, mint kedvelt kirándulólé hely leginkább fogatolt közúti járműveken, bérkocsikon vagy társaskocsikon volt megközelíthető. Velük a nagy emelkedésű terepen felkapaszkodni nem lehetett mindig könnyű, ezért kezdeményeztek az 1840-es évektől több ízben vasúti kapcsolatot a Zugligetbe, amely először lóvontatással valósult meg.

Gróf Festetich Béla, Balassy Antal, Herzberg A. és Tottis J. vállalkozók a Lánchíd budai hídfőjétől ide (illetve Óbudára) tartó vonalak építésére 1867 júniusában kaptak hatósági hozzájárulást. Augusztusban megalapították a Budai Közúti Vaspálya Társaságot, melynek zugligeti vonala a mai Bem rakpartról a Bem József utcán, Margit körúton, Retek utcán, Szilágyi Erzsébet fasoron, Budakeszi és Zugligeti úton vezetett a Laszlovszky-major előtti területig. 1868. június 30-án kezdődött a menetrendszerinti közlekedés a Zugligetbe, kétfogatú egyszintes, évszaktól és időjárástól függően zárt vagy nyitott kocsikkal, melyek kilenc kitérőnél kerülhették egymást az egyvágányos, 1435 mm-es normál nyomtávolsággal épült pályán.

Tavasztól őszi igen kihasználtan jártak a lóvontatok, telente viszont csekély utasforgalma miatt nagyrészt szünetelt közlekedése. Utasai számát emelte a fogaskelekű vasút 1874. június 24-i megnyitása. Gyorsabbá vált a közlekedés a Duna-parti szakasz második vágányának átadásával, illetve néhány kitérő meghosszabbításával, áthelyezésével.

1876-ban átadták a Margit hidat. A rajta átvezető lóvasút engedélyét a budai lóvasutat felvásároló tőkeerősebb pesti vállalat szerezte meg 1878-ban, felvéve a Budapesti Közúti Vaspálya Társaság (BKVT) nevet, s 1879. június 21-re indítva a Pest és Buda közötti forgalmat. Ezután a Zugliget a pesti Károly kaszárnyától (mai Madách tértől) is megközelíthetővé vált.

A lóvasúti járatokat zászló alakú jelzések, este a lámpák üvegére festett jelzések különböztették meg egymástól, így a Lánchíd budai hídfőjétől egyszínű sárga zászlót, este vörös csillagos fehér lámpát hordozó kocsik indultak, és vörös-fehér

zászló, este két csillagos fehér lámpa jelölte a Pestről érkező vagy oda tartó lóvontatokat. A zugligeti vonal több nagy lejtésű szakaszán, illetve a Margit hídon a kocsik haladását előfogatok segítették, a hídon egylovas, Zugliget felé kétlovas előfogatot alkalmaztak. A nyolcvanas évek első felében a budai pályát nagy részben kettős vágányúvá alakították.

A budai vonalak kocsijai a mai Bem József utcai forgalmi telepen éjszakáztak, ahol a fogatszolgálathoz szükséges istállók, felszerelések és műhelyek is helyet kaptak. A Szép Ilona vendéglő mögötti területen 1869 óta istállók álltak, bennük a nyolcvanas évek derekán 130 lovat tudtak elszállásolni. 1881-ben épült meg a te-

lekre vezető sín pár, az itt emelt szín 10 kocsit tárolására volt alkalmas.

Bár korábban is fűztek reményeket a gőz, mint vonóerő hegyi pályán való alkalmazására, csak 1879-ben tettek próbát több gyár gőzmozdonyával, s e kísérletet egy erősebb mozdonnyal 1881-ben megismételték. Részben a pálya lóvasútra méretezett gyengesége, részben a rossz (párás, ködös) időjárás során felmerülő kedvezőtlen műszaki körülmények miatt letettek a gőzvontatás alkalmazásáról. Végül a villamos üzem győzött, a BKVT teljes fővárosi hálózatának elektrifikálása során a zugligeti lóvasutat 1896. szeptember 15-ére villamosította.

Krizsán Sándor

Lóvasúti kocsi kettős előfogattal. Ilyenek jártak a zugligeti vonalon is (Fotó: A főváros tömegközlekedésének másfél évszázada, I. kötet)

Kós Károly és tere

Wekerle, a mintaváros

Az első magyar polgári miniszterelnök kormányzása idején a világvárossá növekvő fővárosunk határában, Kispesten jött létre a Wekerle-telep. Az első döntés időpontja 1908 volt, míg az első lakások már 1910-ben elkészültek. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa (FKT) te-

vékenyen részt vett a telepépítésben, de Wekerle Sándor miniszterelnök is – egyben az FKT elnöke volt – figyelemmel kísérte a tervezését és megvalósulását.

Az állam közreműködése és irányítása mellett nem csak lakások, hanem emberi közösség számára alkalmas

kisváros jött létre, ahol van központ, óvoda, iskola és minden más városi szükséglet megoldást nyert – a zöldbe költöző fővárosiak számára.

A városrendezési tervek a központ részletes kialakítását nyitva hagyták. Ezért 1911-ben meghívásos pályázatot írt ki az építő bizottság, és meghívottjaik között Kós Károly, a fiatal erdélyi építész is szerepelt.

Tervét a szász városok központjainak példái nyomán alakította ki, a sík területre is alkalmas módon, kétemeletesen nem magasabb épületekkel a tér négy oldalán. 1912-ben, a bemutatott tervek közül Kós Károly tervét fogadták el, megbízva őt a további tervezéssel és művezetéssel. A központi négyezetes térre vonatkozóan javasolta, hogy az egyhangúság elkerülé-

2017. október

se végezt más építészek is kapjanak megbízást. Véleménye szerint a koncepció nem sérül, ha azt részleteiben más tervezi meg. Így kapott szerepet Zrumeczky Dezső, akivel az állatkerti házakat tervezték és Tornallyai Zoltán, aki 1913 után a művezetést átvette a fiatal házaspár Kós Károlytól.

A tér központjába tervezte Kós a kaszinót. Igaz hogy a kaszinó nem készült el, de a központi funkcióhoz kapcsolódóan 1936-ban mozi létesült és a még be nem épített telken templom, melynek műemléki száma: 15 796. A későbbiek során

a teret parkká alakították. 1975-ben itt helyezték el Nagy Balogh János kispesti festőművész szobrát, Martsa István alkotását. Sokan állítják, hogy a műemlék akadály a újnak és a fejlődésnek. A templomtoronyban utóbb elhelyezett mikrohullámú átjátszó berendezés éppen ellenkezőjéről győz meg. Csak a hagyomány tiszteletével, és ésszel, értelemmel kell hozzáállni, akkor a régi és az új egymásra talál!

A Wekerle-telep központjában áll Kós Károly szobra

A központi park neve 1910-től Fő tér majd a Szabadság nevet kapta, 1948-tól Petőfi tér. A rendszer-változtatás szellemében 1987. november 25-én avattuk fel Péterfy László szobrászművész alkotását, Kós Károly egészalakos szobrát. Az avatóbeszédet Pozsgay Imre tartotta. Ekkortól a tér neve is Kós Károly tér. 2001-ben a Kós Károly emlékkonferencia záróünnepségét itt tartottuk meg.

Vízy László

Gerenday Aladár igazolványképe

Már nevét sem ismerték pontosan kortársai. Gerendai(y) Aladár (Arthur) fényképész, festőművész titokzatos életet élt. Személyi adataiban csak a halála időpontja biztos. 1884-ben született Budapesten (itt a hivatalos igazolásokon 1894 illetve 1860 is szerepel) és 1967-ben hunyt el Újpesten, a mai Lőrincz utcában lévő lakásán. Sírja a Megyeri úti temetőben található.

A mester születési anyakönyvi kivonata szerint Glück Ignáczként látta meg a napvilágot. Édesanyja Gross Fanni, édesapja Glück Sámuel asztalosmester volt. Főiskolai tanulmányait Párizsban végezte. Hazatérése után először a belvárosi Váci utcában nyitott fotóműhelyt. Röviddel ezu-

Újpest Tizianja

Rejtőzködő fényképész és festőművész

tán Újpestre költözött. Az újpesti református egyházkerületben 1920. június 15-én Gerendai János névre keresztelte Csighy Sándor református lelkész.

Az Újpesti Almanach kortárs számai alapján 1921-ben az Árpád út 57-ben nyitotta meg fotóműhelyét Gerenday és Tsa. néven, majd 1933-tól az Árpád út 73-ban alapította „Tizian Fotóműte-

rem” néven második üzletét. Újpest közkedvelt mesterének munkái között társadalmi szervezetek tablói és iskolai csoportképek mellett, családi, vállalati fotókat találunk. Népszerűségére jellemző,

hogy szombatonként az esküvői kocsik a Váci útig álltak sorban, Árpád úti műtermébe való bejutásra várakozva. Munkáit a képek jobb alsó sarkán Gerenday vagy Tizian névvel jelölte.

1934-ben restaurálta és két szentkép festésével egészítette ki az újpesti Egek Királynéja Főplébánia-templom belső dekorációját. Érdekes, hogy dr. Csik József apátplébános köszönőlevelét 1934. április 6-án Gerenday Gyula festőművész úrnak címezte. Személyi adatainak gyakori változtatására a vészterhes idők kényszerítették „Tizian” mestert. Ezzel próbálta nehezíteni személyének lenyomozhatóságát, talán ez és Újpest polgárainak szeretete mentette meg életét a második világháborús üldöztetések idején.

Művészember lévén, hiú módon vigyázott külső megjelenésére is, a családi hagyomány szerint például élete utolsó percéig festette a haját. Orvosi vélemények szerint talán száz évet is

Esküvői fotó a Tizian Fotóműteremből – Árpád út 73. (Fotó: N. L. H. Gy.)

Egyik műtermének hirdetése (Fotó: Palota-Újpest, 1932. X. 1., 6. oldal)

Tizian
1901-1973

Esküvői fotó a Tizian Fotóműteremből – Árpád út 73. (Fotó: N. L. H. Gy.)

megélt, titkolta korát, még a háború után is fiatalította magát. A fixir-oldat tulajdonosságait ismerve, lakhatási igazolványán kijavította születési évét, utolsó személyi igazolványát végül is e „hivatalos” irat alapján állították ki. Gyermeektelenül hunyt el 1967-ben, utódja, távoli rokona, Kiss István (1951–2015) fényképész mester lett. A „Tizian” fényképész műterem ma is él, napjainkban Kócs Ferenc folytatja a titokzatos mester munkáját az István úti üzletben.

Szöllősy Marianne

Kispesti megemlékezések

„Malenkij robot” emléktábla és emlékmű

Említeni sem lehetett a rendszerváltoz(tat)ásig a második világháború végén és utána rabszolgaként a Szovjetunió GULAG-jaiba szállított mintegy 600.000 magyar sorsát. Kispest városából a Szovjetunióba elhurcolt lakosok (politikai foglyok és áldozatok) emlékére,

a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapjára emlékezve, február 24-én Kispest önkormányzatának Vénusz Gergely kőfaragó által készített emléktábláját avatták fel a Városháza Árpád utca felőli homlokzatán.

Két órával később a kispesti Templom téren a Kis-

pesti Társaskör egyesület emlékművét leplezték le, mely szintén a GULAG-okba „malenkij robot”-ra elhurcolt kispesztiekről emlékeztet meg – alkotója Hermann Zsolt szobrász és Vénusz Gergely kőfaragó volt. A megemlékezések a Kispesti Kaszinóban fejeződtek be a Veritas Történetkutató Intézet Magyarok a Szovjetunió táboraiiban 1944–1956 című vándor tablókiállítása megtekintésével.

Mindkét köztéri alkotás megvalósítását az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő 2016. évi pályázatán elnyert támogatás segítette. A kispesti egyesület által a Templom téren emelt emlékművet ezen felül a kispesti lakosok

Emléktábla a Városháza falán

téglajegy vásárlásával, Kispest önkormányzata az alapjának elkészítésével is támogatta.

A Kispesti Társaskör egyesület emlékművének avatása (Fotó: kispest.info)

A kispesti GULAG-emlékmű téglajegy

Benczúr utcai 27-beli Benczúr Ház második emeleti kiállítóhelyén a 150 év-150 tárgy című időszakos tárlatuk, amely a magyar postaszolgálat 150 éves történetét postai tárgyak, munkaeszközök és dokumentumok segítségével tárja elénk. Kiállításuk december végéig tekinthető meg.

A postatörténeti tárlat hordozója

Szeptember 11-e reggeltől délután 5 óráig az újpesti Szent István térre látogatókat a Magyar Posta vándorkiállítása is várta. A Történelmet kézbesítünk című postatörténeti tárlatuknak egy napjainkban is hasz-

Ez a vándorkiállítás azokra a településekre látogat el, ahol az első postahivatalok megnyíltak.

150 éve, 1867. május 1-jén kezdtek működni az osztrák-magyar kiegyezés egyik következményeként az önálló

nemzeti közintézmény, a Magyar Királyi Posta első hivatalai a Kárpát-medencében.

A Magyar Posta e jubileum emlékére a „mozgó postamúzeum” mellett hat bélyegből álló sorozatot adott ki, amely a postai járművek fejlődését mutatja be a lovas postakocsitól napjainkig. Szintén a jubileumra emlékezik a terézvárosi

Kiállításrészlet a postakocsiból

Postatörténet a Szent István téren

150 éves jubileumra emlékezhetünk

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság: 1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652, e-mail: info@bpht.hu internetes változat: www.bpht.hu.

Felelős szerkesztő: Gábor Tibor, Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P. Tibor, Sipos András.

Belföldi előfizetési díja 640 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hirlapok kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), postán: 1900 Budapest, telefonon: 06-1-767-8262 és e-mail-en: hirlapelofizetes@posta.hu. A Budapesti Történeti Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi és fiókkönyvtáraiban, a kerületek helytörténeti gyűjteményeiben/múzeumaiban és a Budapesti História előadójainak ingyenesen terjesztett. Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata, a IX. kerület Ferencváros Önkormányzata és a XIX. kerület Kispest Önkormányzata támogatásával készült lapunk.

Nyomda: Citiprint Gyorsnyomda Kft. • ISSN 1418-4273